

Meløys første herredsstyre - 1884

Av Per Swensen

(Årbok nr. 4/1988 – Meløy Historielag)

« - Det er tidlig vintermorgen. En båt kommer stikkende ut fra støa i Øysund. Det er Peder Tostrup som ror ut i mørket. Seilet blir heist. Vinden er frisk, så børen blir bra sørover. Peder Tostrup er gårdbruker og fisker. Han er født her på Øysund i 1840, og har bodd her all sin dag.»

Peder Tostrup er en aktet mann i Meløy. Slekta hans har røtter her mange hundre år tilbake i tiden. Han kan føre sine aner tilbake til Trond Benkestok, og har slektens fremste symbol i sitt eie, Benkestokringen.

Peder Tostrup er en av «bygdas beste menn».

Da båten har passert Teksmona, får de et annet seil i sikte. Når de kommer nærmere, får de kjenning på folkene. Det er skolelærer **Christian Stene** fra Øde på Reipå. Stene kom som ung seminarist til Meløy. Han er en svært engasjert mann som deltar i alle deler av samfunnslivet. Blant annet driver han både som «lege» og «dyrlege». En utdannet lærer i 1880-årene er nesten forpliktet til å være et aktivt samfunnsmenneske.

Før Meløysundet –

hadde de fra mørket fått selskap av en tredje båt. Det var **Johan Andersen** fra Torsvik. Han var kommet til Meløy i 1860-årene fra Sleipnes, men var født i Rana. I 1866 var han inderst i Torsvik, så havnet han på Vall og Jenslund. En dyktig mann må han ha vært, for i 1872 er han kommunens nest største skatteyder, og han kjøpte gården Torsvik. Det er fra sjøen og fartøydrift han har hentet rikdommen.

Vel gjennom Meløysundet ser de enda to seil foran seg. Det har lysnet såpass nå at de kjenner igjen færingene til **Andreas Olsen** fra Spildra og **Ole Ellingsen** fra Sandå.

Gammelordføreren

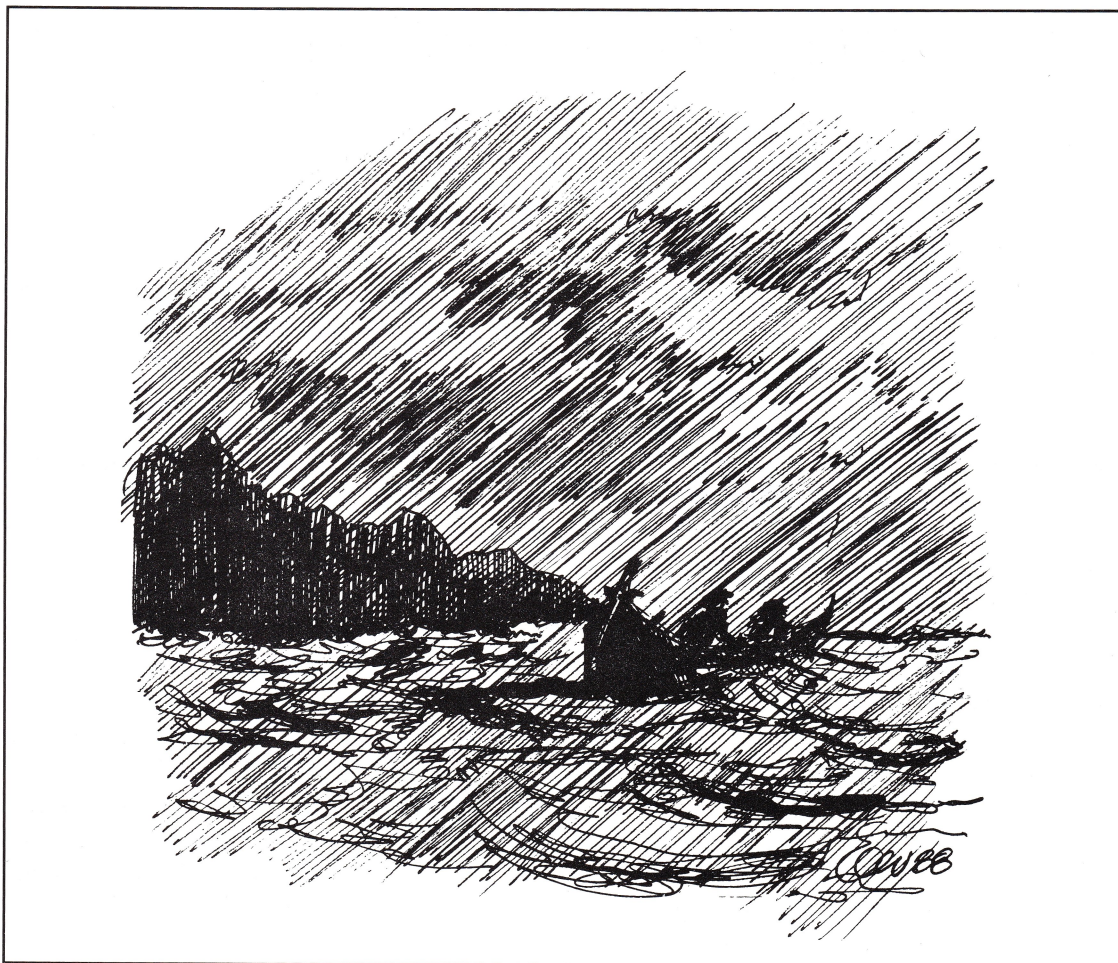
Andreas Olsen, gammelordføreren – i 1860-årene hadde han vært ordfører i felleskommunen Rødøy/Meløy. Andreas bygslet en gård i Spildra, og var ellers en dyktig storbåthøvedsmann, en skikkelig representant for allmuen.

Ole Ellingsen var født på Sandå i 1834. Også han hadde gjort det godt i sildeårene. I 1879 hadde han kjøpt seg gård på Sandå, men det var sjøen som var hans virkefelt. Ole var jekteskipper og hadde nok mange Bergensturer på nakken.

Over fra Vall hadde to båter lag, det var **Hans Mathiasen** og lensmann **Ivar Tønseth**. «Han gammel-Tønseth» var fra Røros, men hadde kommet til Meløy som lensmann. Tønseth var en foregangsmann når det gjaldt jordbruk. Driften på Nedre Valla var det skikk på !! Gården hadde stor tjenerstab, med meierske, budeier, drenger, stuepike, kokke etc. Lensmannsjobben hadde Tønseth fått mer embedspreg over. Før hadde det stort sett vært en bonde fra bygda som hadde jobben som lensmann.

I 1873 hadde Tønseth kjøpt Nedre Valla. Velstanden hadde raskt steget i lensmannsgården, og han var nå en av bygdas mest velstående menn.

Om drengene som skyssset lensmannen var stødige karer, ja, så var mennene i den andre båten slett ingen skårunger, de heller.

Fra Vall kom Hans Mathiasen og Jacob Andreassen.

Ill: Erling Nystad

Hans Mathiasen var kjent som en sjømann. Han var jekteskipper og ellers en dyktig høvedsmann. Han hadde noen år tidligere kjøpt gården Landmark på Vall, så nå var også han gårdeier.

Med seg i båten hadde han sin svoger **Jacob Andreassen**. Han hadde gården sin inne på Saura. Jacob hadde en fembøring som han var høvedsmann på, og han hadde et godt lag med hammeren. Han var også en dyktig smed, og var godt kjent for sitt gode lag med syke dyr.

Meløysjøen

Da de første båtene ble dratt opp ved Meløysjøen, var grålysningen begynt å gå over til dag. Det var 2. nyttårsdag 1884. Mennene var på vei til det aller første herredsstyremøte i det nye Meløy herred.

Over vågen fra Venvika kom **Ibenhardt Dahl** roende.

I Hamnbogen på Halså hadde **Karl Andersen** flere ganger vært ute og sett i været, men syntes «han gjekk stygg utpå», så han bestemte seg for å holde seg heime. Karl hadde kjøpt Hamnbogen i 1876, og slått seg ned der som handelsmann. Han hadde i unge år tatt landbruksskolen, og var Meløys første agronom.

Det ble et helt slit for de første å stampe seg vei i snøen opp til Meløygården. De som kom etter fikk det litt lettere.

I allmuestua møtte de **Lars Olsen** og **Ole Dahl**. Gården til Lars Olsen lå bare noen meter fra allmuestua. Lars Olsen var gårdbruker, men hadde fiske «på si».

Lederen

Ole Dahl var den selvskrevne lederen i dette selskapet. I flere år hadde han vært herredskasserer, og inntil årsskiftet hadde han vært viseordfører i Rødøy/Meløy. Av yrke var Ole gårdbruker og snekker.

Det var på historisk grunn disse 11 av bygdas menn møttes. Allmuestua var antakelig reist på tuftene til Benkestokenes gamle setegård på Meløy. Akkurat fra denne plassen hadde Trond Benkestok og senere Ermegård Benkestok regjert over sitt gods, bestående av gårder i og utenfor Meløy. Her møtte nå en folkevalgt forsamling for å forvalte allmuens interesser. Tidene hadde forandret seg, og samfunnet var inne i en brytningstid. Den gamle tid vek for den nye.

Kirkested

Her på Meløya hadde det vært kirkested og fjerdingens samlingspunkt i mange hundre år, kanskje helt siden 1200-tallet. Nykirka på Meløy sto ferdig i 1867. Flere av herredsstyreprerentantene hadde vært med på reisingen. Kirken var sognets stolthet, en av de største trekirkene i landet.

Selve allmuelokalet var en gammel stue kommunen hadde overtatt og nå skulle bruke som møtelokale. Utenom kirken var dette herredets eneste forsamlingslokale. Inne i stua satt representantene langs veggene på benker. Fremme i rommet var det plassert et bord hvor ordfører og sekretær sat..

Dette var ingen forsamling av gamle menn, gjennomsnittsalderen var 42 år, eldstemann Andreas Olsen, var 53 år.

Av representantene var 4 jekteskipperer, en var lærer og en lensmann, men flertallet hentet sin næring fra havet. De fleste var kjente hovedsmann på fembøringer eller åtringer. Det var stort sjøbruk som gav velstand, men likevel hadde alle også gårdsbruk – sjøforsyninga var viktig !!

Tilfredshet

Det var med stor tilfredshet de hadde satt hverandre stevne denne dagen. Hele 7 år hadde gått siden søknaden om kommunedelingen var blitt fremmet. I første omgang hadde de fått avslag, men så i 1883 besluttet regjeringen å dele Meløy og Rødøy. Meløy lå lengst nord på Helgeland, en utpost for embedsmenn som sorenskriver og fogd, som hadde sitt tilholdssted lenger sør. Til tross for dette var nok Meløy den folkerikeste og kanskje mest velstående delen av fogderiet.

Da møtet i det nye herredsstyret var satt, ble formannskap og ordfører valgt. Ole P. Dahl ble – ikke uventet – herredets første ordfører. Viseordfører ble Chr. Stene, og som siste formannskapsmedlem ble valgt Peder Tostrup. Til kommunekasserer ble ansatt lensmann Ivar Tønseth.

Målet var nådd !!

Meløy herredsstyre hadde konstituert seg. Formannskap og ordfører var valgt, og Meløy hadde overtatt roret på egen skute !!